



נייר עמדה בנושא

מניעת השמדת מזון

מבוא

מפעם לפעם, שיווק התוצרת החקלאית אינו משתלם לחקלאי, בעיקר עקב תחרות בתוצרת המיובאת מחוץ לארץ, ואז החקלאי קורא לציבור לבוא לקטוף את תוצרתו ולקבל אותה בחינם או שהוא משמיד אותה. סעיף 60 ל"חוק מועצת הצמחים (ייצור ושיווק), התשל"ג-1973" קובע: "לא יושמדו עודפי-צמחים אלא בהיתר מאת השר או המנהל הכללי של משרד החקלאות, והיתר כזה לא יינתן אלא אם שוכנע נותנו כי לא נמצא להם שימוש לכל מטרה מועילה, לרבות מטרת-חסד". דא עקא, על פי נתוני מבקר המדינה,¹ מועצת הצמחים ומשרד החקלאות אינם מקפידים לאכוף את הסעיף הזה כמה שנים. מועצת הצמחים אינה נוהגת לפנות לשר או למנכ"ל המשרד לקבלת היתר להשמדת תוצרת חקלאית עודפת, וגם אינה פועלת די הצורך למיצוי האפשרויות לשימוש מועיל בתוצרת העודפת, לרבות חלוקתה לנזקים.

המבט היהודי

- איסור בל תשחית:** התורה קובעת שאסור לצבא ישראל להשחית עצי מאכל כשאין הדבר הכרחי, מפני ש"האָדָם יֵצֵא הַשָּׂדֶה" (דברים כ, יט). משמעו של נימוק זה הוא שכל מי שמשחית דבר היכול להועיל לאדם, הוא למעשה משחית את האדם. חכמינו למדו מכאן שאסור להשחית כל דבר שיש בו תועלת, בין מן החי בין מן הצומח, אלא אם נעשתה ההשחיתה לצורך (רמב"ם, הלכות מלכים, פרק ו, הלכה י).
- האיסור לבזות מאכלים:** נוסף על איסור בל תשחית, הכולל איסור להשחית כל דבר שיש בו תועלת, אסרו חכמינו במיוחד ביזוי מאכלים, ופסקו שכל מי שמניח דבר הראוי לאכילה במקום שהוא עלול להימאס, הוא בגדר כפוי טובה, מפני שאינו מערי כיאות את מה שנתן לו האלוהים (רש"י, תענית כ ע"ב, ד"ה "אין מאכילין"). מידה זו מגונה במיוחד בדורנו, כיוון שחיים בקרבנו ניצולי שואה שסבלו חרפת רעב, וניזונו בלחם יבש ומשאריות מזון.
- ערבות הדדית:** תפקידה של החברה לתמוך בחלשים, ואנחנו מצווים לעזור במיוחד למי שמצוקתם הכלכלית כה גדולה, עד שהם רעבים ללחם, כמו שאומר הנביא ישעיה לעם ישראל: "הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לֶחֶמָהּ וְעָנִיִּים מְרוֹדִים תִּבְיֵא בָיִת" (ישעיהו נח, ז). בענף החקלאות, נצטוונו ארבע מצוות ייחודיות העוסקות בעזרה לעניים: מעשר עני, לקט, שכחה ופאה. על כן, שומה עלינו למצוא דרכים לחלק לעניים עודפי תוצרת חקלאית ששיווקה אינו כדאי.

לאור האמור לעיל, רבני "צהר" קוראים לקברניטי המדינה לאכוף את החוק הקיים ולפעול למציאת דרכים יעילות לשימוש בתוצרת החקלאית שלא כדאי לחקלאים לשווק אותה.

¹ שנת תשע"ה, דו"ח שנתי 65, אבדן מזון - השלכות חברתיות, סביבתיות וכלכליות.